

Omdat landbouwsystemen geconfronteerd worden met allerlei uitdagingen, is veerkracht hoog op de agenda komen te staan. Zes principes worden aanbevolen om de veerkracht te verbeteren. Deze principes vormen de basis voor het formuleren van specifieke acties en strategieën voor het landbouwsysteem, die beschrijven wat actoren binnen en rondom het landbouwsysteem kunnen doen ter verbetering van de veerkracht. Samenwerking tussen actoren is essentieel om stappenplannen ter ondersteuning van veerkracht te ontwikkelen.

Uitdagingen voor landbouwsystemen, zoals droogte en prijsdalingen, zijn vaak het gevolg van globale trends en schokken. Denk hierbij aan klimaatverandering, geopolitieke onzekerheid, handelsconflicten, veranderende consumentenvoorkeuren en ook de zeer recente COVID-19-crisis. Deze globale trends en schokken hebben veerkracht hoger op de beleidsagenda gezet. Het waarborgen van een veerkrachtige landbouwsector is een van de prominente doelstellingen van het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) na 2020. De Green Deal, de Farm-to-Fork-strategie, de biodiversiteitsstrategie en het herstel- en veerkrachtplan van de EU versterkten de oproep voor meer veerkracht. De institutionele en sociaal-economische context waarin landbouwsystemen zich bevinden, moeten dus zowel het anticiperend vermogen, de robuustheid, en het aanpassings- en transformatievermogen stimuleren.

SURE-Farm formuleerde 6 basisprincipes voor veerkrachtverbetering

SURE-Farm heeft de veerkracht van EU-landbouwsystemen onderzocht vanuit verschillende invalshoeken en onderzoeksmethoden. Op basis van dit onderzoek beveelt SURE-Farm 6 principes en een concreet stappenplan aan om de veerkracht van landbouwsystemen te verbeteren. De 6 principes en het stappenplan beschrijven hoe de actoren in en rondom landbouwsystemen moeten handelen om de veerkracht van het landbouwsysteem te bevorderen. Deze principes zijn gebaseerd op de succesvolle en minder succesvolle reacties van het systeem op uitdagingen in het verleden.

De 6 principes van SURE-Farm voor veerkrachtverbetering zijn:

1. Indien een landbouwsysteem niet goed om kan gaan met een uitdaging, dan moet de ondersteunende omgeving tijdelijke middelen verschaffen om de negatieve gevolgen van een schok op te vangen. Dit moet alleen worden gedaan om tijd te winnen, terwijl er aan een meer fundamentele oplossing gewerkt wordt.
2. Wanneer schokken zich voordoen, moeten middelen besteed worden aan het opbouwen van zowel anticipatie- als aanpassings- en transformatievermogen. Dit voorkomt dat landbouwsystemen gewend raken aan externe oplossingen en wordt de toekomstige aanpasbaarheid van het landbouwsysteem vergroot.
3. De ondersteunende omgeving moet landbouwsystemen helpen om uitdagende of bedreigende lange-termijntrends te detecteren, te beoordelen en aan te pakken. Dit moet worden gedaan op een manier die de toekomstige robuustheid verhoogt, onder meer door aanpassing aan (en dus niet afscherming van) die lange-termijntrends ondersteunen.

4. De ondersteunende omgeving moet een diversiteit van reacties mogelijk maken en bevorderen, in plaats van zich te concentreren op een beperkte reeks acties om de veerkracht verbeteren.
5. Landbouwsystemen en hun ondersteunende omgevingen moeten voldoende mate van balans vinden voor enerzijds het inzetten van middelen voor de korte termijn maar anderzijds ook voor toekomstige uitdagingen.
6. Er moet een systemische en diepgaande analyse komen over de oorzaken van de uitdagingen en de factoren die de kwetsbaarheid vergroten. Op deze manier wordt er voorkomen dat het probleem opnieuw ontstaat en er oplossingen worden voorgesteld die symptomen aanpakken in plaats van het probleem oplossen.

Routekaart naar veerkracht: er is behoefte aan een beleidsdialoog

Het vertalen van de zes principes in concrete aanbevelingen moet gebeuren via een regionale en/of landbouwsysteem-specifieke aanpak. Wij pleiten voor het opzetten van een beleidsdialoog over veerkrachtverhoging, waarbij alle relevante actoren binnen en rondom een landbouwsysteem worden samengebracht. Beleidsdialogen worden ook wel rondetafelgesprekken of task forces genoemd. Deze beleidsdialogen brengen diverse belangengroepen samen en richten zich op een vraagstuk van gemeenschappelijk belang met als doel om tot praktische oplossingen van problemen te komen. Binnen het SURE-Farm project is een dergelijke beleidsdialoog opgestart in de vorm van een participatieve routekaartworkshop in 11 case-studies. Deze workshop heeft als doel het definiëren van acties en strategieën om veerkracht mogelijk te maken en is gebaseerd op de zes principes. De aanbevolen acties en strategieën in de routekaarten die uit deze workshops zijn voortkomen, zijn specifiek voor een bepaalde casestudie. Niettemin worden de volgende 13 gemeenschappelijke thema's voorgesteld:

1. Ontwikkel nieuwe institutionele regelingen binnen de keten en verbeter de diversiteit van afzetkanalen
2. Investeer in productdifferentiatie en nieuwe bedrijfsmodellen
3. Investeer in plattelandontwikkeling en het aantrekkelijk maken van plattlandsgebieden, met name voor de jonge generatie
4. Verbeter de ondernemingszin en -vaardigheden van agrarische ondernemers door onderwijs, sociaal leren en adviesdiensten. Daarnaast spelen agrarische kennis- en innovatiesystemen een belangrijke rol.
5. Investeer in de aanpassing van productie- en afzetmethoden van landbouwsystemen
6. Breng lange-termijntrends en -uitdagingen binnen het landbouwsysteem onder de aandacht
7. Beloon boeren voor hun bijdragen aan publieke functies
8. Ontwikkel en behoud een langetermijnvisie op het niveau van agrarische bedrijven, landbouwsystemen en beleid
9. Investeer in impactanalyses van alternatieve (aangepaste of getransformeerde) landbouwsystemen
10. Betrek meerdere actoren bij gecoördineerde inspanningen en verbeter de institutionele en structurele mix in plaats van te vertrouwen op de werking van afzonderlijke instrumenten
11. Stimuleer verschillende pro-actieve risicobeheersingsstrategieën
12. Faciliteer toegang tot grond en arbeid
13. Ondersteun horizontale en verticale samenwerking in het kader van de plattelandontwikkelingsprojecten